

Акад. Георѓи Сџарделов

ПОФАЛНО СЛОВО ЗА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

Блаже Конески со сè што се зафати и сè до што допре, во сè нурна и продре најдлабоко. Тоа го направи во науката, тоа на уште повеличав начин, го направи во поезијата. Воопшто, Блаже Конески во македонската култура спаѓа меѓу оние личности во културите на одделните народи кои и даваат печат на својата епоха (Гете, Пушкин, или Вук и Прешерн, во германската, руската, српската или словенечката култура на пример, кои отвораат нова епоха во историјата на тие народи). Тоа се личности низ кои духот на времето, неговите културни настојувања и стремежи се пројавуваат на најдлабок и на најсестран начин. Во таа, имено, смисла зборуваме за епохата и школата на Блаже Конески во историјата на македонската литература и во историјата на македонскиот јазик во која денес траеме.

Лингвистичкото, литературно-историското и поетското дело на Блаже Конески стана во нашата модерна културна историја најтемелниот и најтрајниот духовен постамент на новата македонска епоха во XX век. Сите македономрсици и македонофоби, наши и комшиски, сметаат со тој факт, бидејќи убаво знаеја дека тој ја извиши неа токму со своите фундаментални лингвистички истражувања, со своите длабоки толкувања на нашето културно и општодуховно траење во времето, со трансисториската сила на својот поетски опит. Ваквиот подвиг на Блаже Конески, кој го подготвува столетијата на нашето духовно траење, го гледам во тоа што тој толку интензивно умееше да го излачи, да го впише во своето севкупно и единствено дело на она најесенцијалното - примордијалните македонски прашања, примордијалните квинтесенции на македонското поетско и јазично историско траење во думаните на времето. Но, од друга страна, Блаже Конески со своето знаменито дело му втисна на нашето духовно траење и на нашата опстојба во модерната историја, неодминливо културно и Духовно достоинство, зашто по него во многу нешта се паметиме во современата европска и светска култура.

Блаже Конески, несомнено, имаше свои големи претходници, Мисирков на пример, таа извонредна фигура и по својот живот и според значењето на своето дело. Но, Мисирков кој ги заснова базичните начела на нашиот

Георги Старделов: ПОФАЛНО СЛОВО ЗА БЛАЖЕ КОНЕСКИ, стр. 7-9

свкупен опстој во XX век, немаше со што да му возврати на широкиот свет. Како што покажува денешнава промоција на неговото постхумно издадено дело на македонски „Историска фонологија на македонскиот јазик“, дури Блаже Конески ја задолжи светската славистика и европската култура воопшто со своето дело. Треба да сме свесни дека со Блаже Конески прв пат македонската култура на таков единствен и неповторлив начин го заинтерисира светот!

На македонското културно попрште последново половина столетие Блаже Конески со сето што го создаде и даде трајна и неодминлива смисла на нашата национална егзистенција во XX век.

Во личноста и делото на Блаже Конески, и како голем поет и како голем научник, не е можно, меѓутоа, да се воспостави некоја особена разлика, некоја разлика *suī generis*, меѓу, на пример, неговото лингвистичко, литературно - историско, од една, и, неговото поетско творештво, од друга страна. Во сите нив го чувствуваме фундаменталниот принцип на неговиот творечки опит: во секоја своја песна, во секој свој стих, но и во секоја своја лингвистичка размисла, суд или труд, да открива и да формулира, се осмелувам да речам, еден закон кој има универзална смисла и трајно значење за македонскиот опстој во целост. Секој негов стих, секоја негова песна, но и секој негов научен суд или критичка рефлексija, живеат не само според своите сопствени иманенти поетички, туку, во прв ред, и според своите сопствени морал-ни закони и прерогативи, на, како тој велеше, колективот. Се должи тоа на фактот што кај Блаже Конески пеењето и мислењето не го изневеруваат живеењето, ниту живеењето - пеењето и мислењето. Тие, навистина, се слеани во една и неразлична целост.

Во поетското и во научното дело на Конески живее и пулсира едно длабоко наталожено животно, егзистенцијално и историско искуство на нашиот човек и на нашиот народ. Оној транматски, оној тежок и комплексен порив нивни во историјата да допрат до својата душа присутен е речиси во секоја негова песна, но и во секоја негова научна создајба. Неговите толку едноставни, строги, но и толку длабоки песни прилегаат на магиски формули во кои се заклучени големите човечки тајни, но во кои, истовремено, тие, како во науката, стануваат очигледни и се отклучуваат и разгатнуваат како во некој своевиден поетски силогизам. Има во неговите стихови афористички инкантации, нешто од онаа гномска драматика на

македонските пословици, во кои по мостовите на човековиот номин и размин по светот се среќаваат, разминуваат и обединуваат живеењето, пеењето и страдањето! Има во неговите стихови и научни расправи голем дел од историското колективно искуство на родот наш, за тоа како се живеело, страдало и умирало под небесниов свод! Но, над сето тоа и заедно со сето тоа, има и се одвива во творештвото на Конески една виолентна драма на колективот наш за тоа како тој го изврвел својот драматичен опстој во овој простор и во ова време. Затоа и израсна во столб на новата македонска книжевна и јазична епоха од втората половина на XX в.

Додека во поезијата Конески нурна до длабочината на човековото битие, на чие дно ги слушна болните човекови крикови, во кои се откриваат длабоките траги на човековиот тежок и трагичен пат до себеси, дотогаш во научната мисла го среќаваме истото тоа, само сега насочено кон загработ во историските длабочини на колективот. Во науката за јазикот и во науката за литературата тој ги дочу и ингениозно ги изрази истите тие лелеци засидани во думаните на времето, придушени, но длабоко вистинити, во кои се изразува нешто судбинско *што се плело од века под нашево загадочно македонско небо*.

Затоа се осмелувам да речам дека севкупното поетско и научно дело на Блаже Конески е како излеано од бронза, толку е то компактно, кохерентно, единствено и неделиво. Тоа обележува епоха, најновата и најзначајната епоха во историјата на македонската литература и во историјата на македонскиот јазик.

Некаде пред крајот на својот живот Блаже Конески изрече и потоа објави еден сосема краток текст на нецели две страници и него го наслови „Пофалба за Вук“. Тој текст почнува вака: „Како почитувач на Вук Караџиќ, јас не само што се восхитувам на неговото дело, туку чувствувам и симпатија кон човекот. И веднаш ми е јасно дека оној чиј шарм зрачи и зад гробот мора да предизвикува не само наклонетост туку и отпори меѓу живите. Кон него луѓето се однесуваат како кон присутен“. Не можеше да рече нешто толку битно за друг, а истовремено тоа да не се однесуваше и за него. Но таков е овој човечки век. Во него недоразбирањата меѓу луѓето се поголеми, потрајни и покорава отколку нивните разбирања. Од тоа, се разбира, не треба да се произведуваат афери. За нас треба да е битно

Георги Старделов: ПОФАЛНО СЛОВО ЗА БЛАЖЕ КОНЕСКИ, стр. 7-9

сознанието дека големите луѓе и кога си заминуваат од земниов свет се присутни и остануваат постојано тука. Тоа сознание не е никаква метафизичка конструкција. Тоа сознание е наше непосредно доживеано чувство што го имаме сите сега и овде: Блаже Конески и во овој час е тука со нас и ние со него. Дека е тоа така јас сега можам да го потврдам повторувајќи ги толку заумните зборови на Монтењ за пријателството: *бидејќи тоа е тој, - бидејќи тоа сум јас.*